Το Squid Game των Πανελλαδικών εξετάσεων

Στη δυστοπική κορεάτικη τηλεοπτική σειρά Squid Game παραλληλίζεται το παράδειγμα ενός καλαμαριού που αν το πιέσεις, θα βγάλει το ζουμί του από την τρύπα που έχει από κάτω, με ανθρώπους-καλαμάρια που γίνονται «τροφή» στις ορέξεις ενός ιθύνοντα νου που θέλει να παίξει με τα όρια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Σε έναν παραλληλισμό με το σίριαλ, στη θέση των 456 ανθρώπων που συγκεντρώνονται σε ένα κρυφό στρατόπεδο με στόχο να συμμετάσχουν σε αγωνίσματα, με τον νικητή να κερδίζει τα χρήματα που χρωστάει για να κάνει μια νέα αρχή, μπορούμε να βάλουμε τους χιλιάδες μαθητές της χώρας που αναζητούν μέσω της σκληρής και ακραία ανταγωνιστικής διαδικασίας των Πανελλαδικών Εξετάσεων μια θέση στον ήλιο της επαγγελματικής αποκατάστασης. Στο τέλος και των δύο δοκιμασιών, η επιτυχία είναι αυτή που μετράει -και δεν είναι για όλους.

Το υπουργείο στη θέση του Mastermind

Η είδηση περί πρόθεσης του υπουργείου Παιδείας «να καταργηθούν οι πανελλαδικές εξετάσεις», που έπαιξε το προηγούμενο διάστημα σε ορισμένα δημοσιογραφικά sites, παραλίγο να ανάψει «φωτιές» και μόνο ως φήμη για την κυβέρνηση. Ο υπουργός Παιδείας βγήκε άρον άρον να σβήσει με δηλώσεις του την όποια συζήτηση πριν καν ανοίξει και όσοι ονειρεύονταν ένα τέτοιο ενδεχόμενο έμειναν για άλλη μια φορά με την όρεξη.

«Οποιοδήποτε Εθνικό Απολυτήριο θα πρέπει να κρατήσει το κεκτημένο της αντικειμενικής διόρθωσης των Πανελλαδικών Εξετάσεων», ανέφερε κατηγορηματικά ο Κ. Πιερρακάκης, και πρόσθεσε πως «είναι ένας θεσμός που ακόμη και αν δημιουργεί στρες είναι δεδομένο πως, ακόμη και αν δημιουργεί διάφορα ζητήματα, όλοι αποδεχόμαστε το αδιάβλητό του.» Έτσι, σχεδόν μονολεκτικά, ο υπουργός προσπέρασε μία ολόκληρη αντικοινωνική αρχή αποκλεισμού χωρίς καμία περαιτέρω σοβαρή επισήμανση, δίχως να διανοηθεί να θέσει το ενδεχόμενο ανοιχτού διαλόγου με τους άμεσα εμπλεκόμενους φορείς με θέμα τις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Αυτές συνεχίζουν να παραμένουν -και θα εξακολουθούν για χρόνια- το ιερό δισκοπότηρο όλων των κυβερνήσεων στη χώρα μας, παρά το γεγονός ότι αποτελούν τη ρίζα για τις κακοδαιμονίες του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Οι κακοδαιμονίες του εκπαιδευτικού συστήματος

Δεν χρειάζεται κάποιος να κάνει μακροχρόνιες μελέτες κι έρευνες για να διαπιστώσει τι κατάσταση επικρατεί σήμερα στο δημόσιο σχολείο. Ούτε πρόκειται να ανακαλύψει την Αμερική εντοπίζοντας όλα τα προβλήματά του. Όσα παράδοξα υπήρχαν τις προηγούμενες δεκαετίες κι όσα κοινότοπα έχουν ειπωθεί, εξακολουθούν να ταλανίζουν το σχολείο, σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό τα τελευταία χρόνια της οικονομικής λιτότητας. Μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο απαξίωσης κάθε τι δημόσιου, το σχολείο και η εκπαίδευση γενικότερα όλο και περισσότερο λοιδορείται και υποβαθμίζεται. Παρά το γεγονός ότι αφορά ολόκληρη την κοινωνία και το μέλλον της, μέρα με την ημέρα το εκπαιδευτικό σύστημα αποσυντίθεται, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα εικόνα εγκατάλειψης και μαρασμού.

Μεγάλες ελλείψεις προσωπικού, κουρασμένοι από τον όγκο εργασίας, κακοπληρωμένοι, απροστάτευτοι και απαξιωμένοι σε πολλές περιπτώσεις εκπαιδευτικοί, κτήρια γερασμένα και κακοσυντηρημένα, ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή, πολυμελή τμήματα, απαρχαιωμένα εγχειρίδια, διαρκής αξιολόγηση με στόχο να θέσει ταξικούς φραγμούς στη νέα γενιά, φαινόμενα βίας, όπως κι ένα ολόκληρο σύστημα παραπαιδείας να κερδίζει από αυτή την κατάσταση, είναι η μία όψη -και ίσως η πιο ισχυρή- του σημερινού σχολείου.

Η κατάργηση της μορφωτικής β΄ βαθμίδας

Κι αν η διαπίστωση για τη βαθιά νοσηρότητα του εκπαιδευτικού συστήματος είναι κοινή, το ζητούμενο είναι πώς μπορεί το σχολείο να επιτελέσει τον πραγματικό του ρόλο. Να μορφώσει δηλαδή και να μάθει γράμματα στα παιδιά.

Αντί γι’ αυτό όμως και με αποκλειστικό ορίζοντα τις Πανελλαδικές εξετάσεις, το λύκειο αλλά και το γυμνάσιο αποτελούν στην ουσία μια ανούσια και αγχωτική για τους μαθητές βιωμένη εμπειρία. Μια βαρετή βαθμοθηρική αρένα όπου με πρόσχημα τη γνώση και σκοπό την αυριανή επαγγελματική αποκατάσταση ξεχωρίζουν οι άριστοι από τους κακούς μαθητές, οι ικανοί από τους ανίκανους, οι καλύτεροι - εκείνοι δηλαδή που αξίζουν την ακαδημαϊκή ζωή- από εκείνους που δεν τη δικαιούνται. Η αξία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, να λειτουργεί δηλαδή ως αυτόνομη παιδευτική-μορφωτική μονάδα, έχει στην πράξη καταργηθεί, ενώ δεν παρέχει στον απόφοιτο κανένα εφόδιο ούτε κι έχει καμία ουσιαστική αξία το απολυτήριο. Το λύκειο έχει μετατραπεί σε ένα απέραντο εξεταστικό κέντρο, όπου όλα τα μαθήματα ταξινομούνται σε χρήσιμα και άχρηστα με βάση τι κατεύθυνση επιλέγει κάθε μαθητής. Μέσα από διαγωνίσματα, τεστ κι ένα σωρό δοκιμασίες καλύτερης αποστήθισης, παράλληλα με έναν ολόκληρο μηχανισμό φροντιστηριακής εκπαίδευσης, οι μαθητές προετοιμάζονται από το δημοτικό ακόμη για τη μητέρα των μαχών, τον υπέρτατο και απόλυτο στόχο: τις Γενικές Εξετάσεις. Μόλις από τα 16 τους χρόνια νέοι άνθρωποι, χωρίς καλά-καλά να γνωρίζουν το κάθε επάγγελμα, καλούνται να επιλέξουν τι θέλουν να ακολουθήσουν στη ζωή τους. Κι αυτή τους η απόφαση μπορεί να τους ακολουθεί μια ζωή, με ό,τι συνεπάγεται αυτό για τον αυριανό εργαζόμενο. Έπειτα από έναν εξαντλητικό και άκρως στρεσογόνο μαραθώνιο, επιβραβεύονται όσοι κατόρθωσαν να επιβιώσουν και όσοι γλίτωσαν από τις ταξικές νάρκες του σχολικού μηχανισμού.

Μια ψυχοφθόρα και πολυέξοδη δοκιμασία ετών λαμβάνει (προς ώρας) τέλος με τις Πανελλαδικές

Εξετάσεις. Στη συνέχεια ακολουθεί το Πανεπιστήμιο, όπου οι νέοι φοιτητές με τις παραστάσεις του σχολείου εξακολουθούν να αποστηθίζουν τη «γνώση» και να τρέχουν σε έναν αγώνα ταχύτητας - αυτή τη φορά, για να αποκτήσουν το πτυχίο που θα τους ανοίξει τον δρόμο της επαγγελματικής αποκατάστασης.

Η κατάργηση των Πανελλαδικών

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που επισημαίνουν τον τραγικό ρόλο για την κοινωνία και τις νέες γενιές των πανελλαδικών εξετάσεων, ωστόσο θεωρούν ανεδαφικό να καταργηθούν αυτές. Κι αν μάλιστα, συνεχίζουν οι ίδιοι, αναλογιστεί κανείς ότι δεν το κατάφερε ούτε η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ που διέθετε στις τάξεις του θιασώτες αυτής της ιδέας, δεν θα γίνει ποτέ.

Ωστόσο, το αίτημα της κατάργησης αυτού του απάνθρωπου και ανόητου θεσμού υπερβαίνει τα κόμματα και τις κυβερνήσεις. Είναι αίτημα που αφορά τον καθένα και την καθεμία ξεχωριστά και όλους μας μαζί. Για να ορθοποδήσει το δημόσιο σχολείο και η κοινωνία μας να προοδεύσει, οφείλει όλη η εκπαιδευτική κοινότητα, μαζί με γονείς, συνδικάτα, φορείς, κόμματα και οργανώσεις, να αγκαλιάσουν εκ νέου το αίτημα για κατάργηση των Πανελλαδικών, με στόχο όχι την ευκολία να περνάνε οι νέοι χωρίς κόπο στα ΑΕΙ, αλλά να αγαπήσουν επιτέλους τη γνώση. Έτσι και τα ίδια τα δημόσια Ανώτατα Ιδρύματα θα έχουν τον ρόλο που τους αξίζει και δεν θα γίνουν ουρά των ιδιωτικών που έρχονται για να μείνουν. Με στόχο επίσης να απεξαρτηθούν το Λύκειο αλλά και το Γυμνάσιο από το Πανεπιστήμιο και να γίνουν πραγματικός πυρήνας μόρφωσης και εκπαίδευσης, το αίτημα αυτό πρέπει να γίνει καθολικό. Είναι αναγκαίο να υπάρχει ελεύθερη είσοδος στα ανώτατα ιδρύματα για όσους το επιθυμούν, με στόχο την καλλιέργεια των επιστημονικών ενδιαφερόντων του καθενός. Να πάψει έτσι η εκπαίδευση να συμπαρασύρεται από τις ανάγκες της αγοράς και τα πανεπιστήμια να αποτελούν βιομηχανίες, απλά, πτυχίων.

Απέναντι στην ανθρωποφαγία και τον ανταγωνισμό

Αν στον αλληγορικό κόσμο της τηλεοπτικής σειράς Squid Game περιγράφεται μια κοινωνία που αποδέχεται την εκμετάλλευση και την ωμή κυριαρχία ως απαραίτητο κακό. Στον πραγματικό κόσμο και ειδικά στον χώρο της εκπαίδευσης, πρέπει να κυριαρχήσουν οι αξίες εκείνες που θα κάνουν τον κόσμο μας καλύτερο. Το σχολείο δεν θα πάψει να αποτελεί όταν δε θα υπάρχουν οι Πανελλήνιες ιδεολογικό μηχανισμό του κράτους. Ούτε βέβαια θα πάψει η προνομιακή αναπαραγωγή των ταξικών ανισοτήτων με τους όρους που το επιθυμούν οι κυρίαρχες τάξεις. Εξάλλου οι κυρίαρχες αυτές τάξεις ρυθμίζουν και δομούν τον σχολικό μηχανισμό.

Ωστόσο, με την κατάργηση των Γενικών εξετάσεων, το δημόσιο σχολείο θα μπορεί να ξεφύγει από τη λαιμητόμο αυτή για να καταφέρει να προσφέρει γνώσεις και μαθήσεις. Να μπορέσει να καλλιεργήσει ευαισθησίες και να ανοίξει παράθυρα κριτικής σκέψης. Να δώσει τα πινέλα και τις μπογιές για να ζωγραφιστούν οι «σκηνές απ' την αυριανή ευτυχία του κόσμου». Κι αυτό μπορεί να το καταφέρει μονάχα το δημόσιο σχολείο και η δημόσια εκπαίδευση. Η ιδιωτική πρωτοβουλία, όπου ήρθε να λύσει προβλήματα, ποτέ δε μας έσωσε. Απλά μας οδηγεί σε νέες τραγωδίες.

* *Ο Κωνσταντίνος Ζαγάρας είναι Διδάκτωρ Πολιτικής Επιστήμης του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα τελευταία χρόνια εργάζεται ως καθηγητής σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.*